

HRABRI telefon

Mali zaslužuju veliku pažnju.

ZLOSTAVLJANJE I ZANEMARIVANJE

Projekt : *Od politike do stvarnosti – promjena stavova i praksi od tjelesnog kažnjavanja do mjera za zaštitu djece*

Sufinancirano sredstvima Programa za prava, jednakost i građanstvo (2014 – 2020) Europske unije.

Ova prezentacija nastala je u okviru projekta „Od politike do stvarnosti – promjena stavova i praksi od tjelesnog kažnjavanja do mjera za zaštitu djece“ koji se provodi uz financijsku potporu Europske unije u okviru Programa za prava, jednakost i građanstvo (2014 – 2020). Sadržaj ovog izvještaja isključiva je odgovornost Hrabrog telefona i ni na koji način ne odražava stajališta Europske komisije.

ZLOSTAVLJANJE – početne definicije

dr. Kempe:
***The Battered
Child
Syndrome***

„Sumnja se postavlja svaki put kada dijete ima frakturu kosti, hematom, zastoje u razvoju, otekline, masnice, sindrom iznenadne smrti ili kad vrsta/težina ozljede nije u skladu s opisanom anamnezom (...) Liječnici imaju dužnost i odgovornost detaljno istražiti slučaj i osigurati da se neće ponoviti eventualna trauma.“

VRSTE ZLOSTAVLJANJA

tjelesno / fizičko

emocionalno

seksualno

zanemarivanje

VRSTE ZLOSTAVLJANJA

fetalno zlostavljanje

sindrom tresenog djeteta

svjedočenje nasilju u obitelji

manipulacija djecom pri razvodu roditelja

nasilje među djecom

elektroničko nasilje

ZAKONSKA REGULATIVA

PREVALENCIJA ZLOSTAVLJANJA

Od 204 milijuna djece koja žive u Europi:

44 milijuna je fizički zlostavljano

55 milijuna je emocionalno zlostavljano

31 milijun je fizički zanemareno

35 milijuna je emocionalno zanemareno

Velik broj djece izložen višestrukim oblicima nasilja!

PREVALENCIJA SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA

**one in five
un sur cinq**

1 od 6 dječaka

1 od 4 djevojčice

Vijeće Europe, Kampanja „One in Five”

PREVALENCIJA ZLOSTAVLJANJA U RH

Hrabri telefon i Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba (2006)

u istraživanju sudjelovao 4191
punoljetni učenik

prema strožem kriteriju 15,9% bilo
izloženo fizičkom kažnjavanju, 16,5%
emocionalnom, 13,7% seksualnom

BECAN (2012)

djeca u dobi od 11 do 16
godina

26,2% - 40,7% djece izloženo
fizičkom zlostavljanju;
22,8 % - 34,8 % izloženo psihičkom
zlostavljanju

Podjela u grupe

- navedite što više konkretnih primjera što obuhvaća pojedina vrsta zlostavljanja
- na zelene papiriće navedite što veći broj mogućih posljedica zlostavljanja na dijete (navedite specifičnosti pojedine vrste zlostavljanja)
 - kognitivne, ponašajne, tjelesne, emocionalne
- na žute papiriće navedite što veći broj znakova prepoznavanja zlostavljanja
- na roze papiriće navedite neke pozitivne posljedice (ako ih se možete dosjetiti) koje mogu proizaći iz zlostavljanja

FIZIČKO ZLOSTAVLJANJE

Učestalo ili jednokratno grubo, namjerno nanošenje boli i tjelesnih ozljeda, kao i na neodgovorno postupanje roditelja i drugih osoba koje uključuje potencijalni rizik tjelesnog ozljeđivanja, a čije posljedice mogu, ali i ne moraju biti vidljive.

Uključuje:

- udaranje rukom i raznim predmetima po tijelu
- šamaranje, čupanje
- bacanje na pod, gruba trešnja
- nanošenje opekline ili porezotina
- pokušaj davljenja ili utapanja
- vezanje za dijelove namještaja ili slične fiksne predmete
- zatvaranje u izolirane prostorije
- trovanje hranom, lijekovima, alkoholom i sl.

EMOCIONALNO ZLOSTAVLJANJE

Kontinuirano neprijateljsko i/ili indiferentno ponašanje roditelja i drugih koji nastupaju s pozicije moći, na temelju kojega dijete može zaključiti da je bezvrijedno, nevoljeno i neadekvatno.

Uključuje:

- odbijanje i ponižavanje
- teroriziranje i prijetnje nasiljem
- izoliranje i ograničavanje slobode
- pretjerani pritisak i narušavanje osobnih granica
- ignoriranje, emocionalna nedostupnost
- svjedočenje nasilju u obitelji

SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE

Svaki seksualni kontakt djeteta i odrasle osobe (ili adolescenta starijeg 5 ili više godina od žrtve), pri čemu odrasla osoba koristi dijete kako bi zadovoljila vlastite seksualne potrebe.

SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE

SEKSUALNE AKTIVNOSTI BEZ KONTAKTA

- izlaganje djeteta seksualnim sadržajima
- spolni odnosi i masturbacija pred djetetom
- davanje sugestivnih seksualnih komentara djetetu
- pokazivanje intimnih dijelova tijela
- nagovaranje djeteta da se skine i/ili masturbira

SEKSUALNE AKTIVNOSTI S KONTAKTOM

- dodirivanje i ljubljenje djeteta po intimnim dijelovima tijela
- masturbiranje djeteta
- traženje djeteta da dodiruje, masturbira odraslog
- penetracija prstom, penisom ili objektom
- trljanje genitalija o tijelo ili odjeću djeteta
- spolni odnos (vaginalni, analni, oralni) i pokušaj spolnog odnosa

ZANEMARIVANJE

Propuštanje zadovoljenja djetetovih potreba u mjeri koja znatno utječe na djetetov tjelesni i psihički razvoj.

Vrste:

1. Emocionalno
2. Fizičko
3. Obrazovno
4. Zdravstveno

SVJEDOČENJE NASILJU U OBITELJI

Odnosi se na situacije u kojima je dijete svjedok čestog i dugotrajnog verbalnog ili fizičkog nasilja između roditelja ili drugih članova obitelji.

Smatra se zlostavljanjem jer:

- uključuje izlaganje djeteta jakom strahu i anksioznosti
- predstavlja rizik za razvoj emocionalnih, ponašajnih, kognitivnih, tjelesnih i socijalnih teškoća
- u 26% slučajeva dijete je direktno fizički zlostavljano
- u 7% slučajeva je i seksualno zlostavljano

POSljedICE ZLOSTAVLJANJA

sram i krivnja

generalizirano
nepovjerenje

nisko samopoštovanje
i loša slika o sebi

psihosomatske
smetnje
(glavobolje, napadi lupanja
srca, bolovi u trbuhu,
enureza...)

agresija,
destruktivnost

loša kontrola impulsa
i emocija

potreba za kontrolom

nelagoda pri fizičkom
kontaktu

POSljedICE ZLOSTAVLJANJA

anksioznost,
napetost, smanjena
koncentracija

povučenost, depresija

smanjen uspjeh u
školi

(auto)destruktivnost
(delinkvencija, uporaba
droga, suicid)

disocijacija

PTSP

potiskivanje,
negiranje

Posljedice seksualnog zlostavljanja

neprikladna seksualna igra i rječnik neprikladan za dob

nerazlikovanje seksualnih od emocionalnih relacija

seksualizirano ponašanje, masturbacija

promiskuitetno ponašanje

strah i izbjegavanje seksualnih podražaja

problemi s erekcijom, ejakulacijom, orgazmom

konfuzija seksualnih uloga

Kako prepoznati zlostavljanje?

- promjene u ponašanju
- indikatori
 - na osnovu nekih indikatora teško reći o kojem se zlostavljanju radi – ali to nije ni važno!

Zašto djeca šute o zlostavljanju?

misle da im nećete vjerovati

već im netko nije vjerovao

boje se da će biti još gore

sram ih je

doživjeli su prijetnje

vjeruju da će time izdati zlostavljača

strah da će biti odgovorni za raspad obitelji

Najčešći načini razotkrivanja...

- Dijete može reći slučajno
- Dijete se namjerno želi povjeriti i razotkriti zlostavljanje, najčešće nakon neke tematske radionice, tv emisije, spota...
- Razotkrivanje započinje odrasla osoba jer se brinu, prepoznali su neke znakove zlostavljanja
- Razotkrivanje odrasle osobe o zlostavljanju koje je proživjelo u djetinjstvu
- ...ponekad je potrebno i više puta razgovarati da dijete ispriča cijelo iskustvo zlostavljanja

Što ako se dijete povjeri?

- Važno je ostati miran i pokazati razumijevanje
- Prvo reći: Drago mi je da si mi se povjerio/la.
- Vjerovati djetetu – djeca rijetko lažu o zlostavljanju
- Pokazati da smo dovoljno snažni da čujemo ono što se dogodilo djetetu
 - Naročito je važno ne izražavati zgražanje ili gađenje
- Dati dozvolu da ispriča koliko je spremno reći, ohrabriti ih u odluci da otkriju tajnu
 - Ne okrivljavati djecu za ono što im se dogodilo
- Ne davati obećanja koja se ne mogu ispuniti (npr. da nitko neće saznati za zlostavljanje)
 - Pripremiti ih da ćete to morati prijaviti

Što ako se dijete povjeri?

Značajnim zaštitnim faktorom nakon djetetovog razotkrivanja pokazale su se pozitivne reakcije okoline.

empatija
pokazivanje brige i interesa za dijete
vjerovanje

okrivljavanje djeteta
negiranje ili umanjivanje događaja
nevjerovanje
ignoriranje
optuživanje djeteta da laže
zanemarivanje, indiferentnost i/ili
ljutnja
izbjegavanje slušanja i razgovora o toj
temi

Nakon saznanja

Nadležnim institucijama se prijavljuje sumnja.

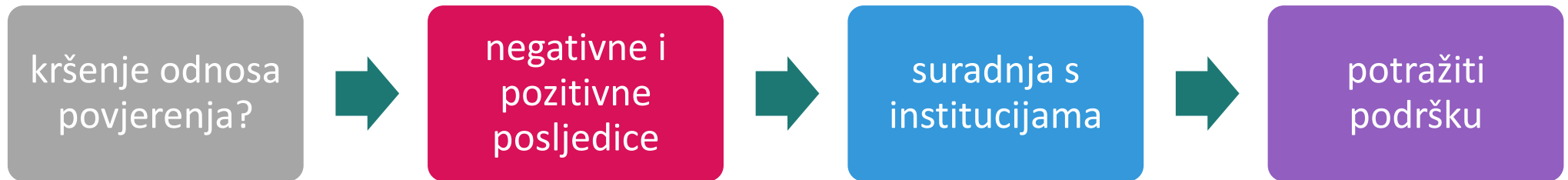
Zakoni koji reguliraju obvezu prijavljivanja:

Zakon o zaštiti od nasilja u
obitelji

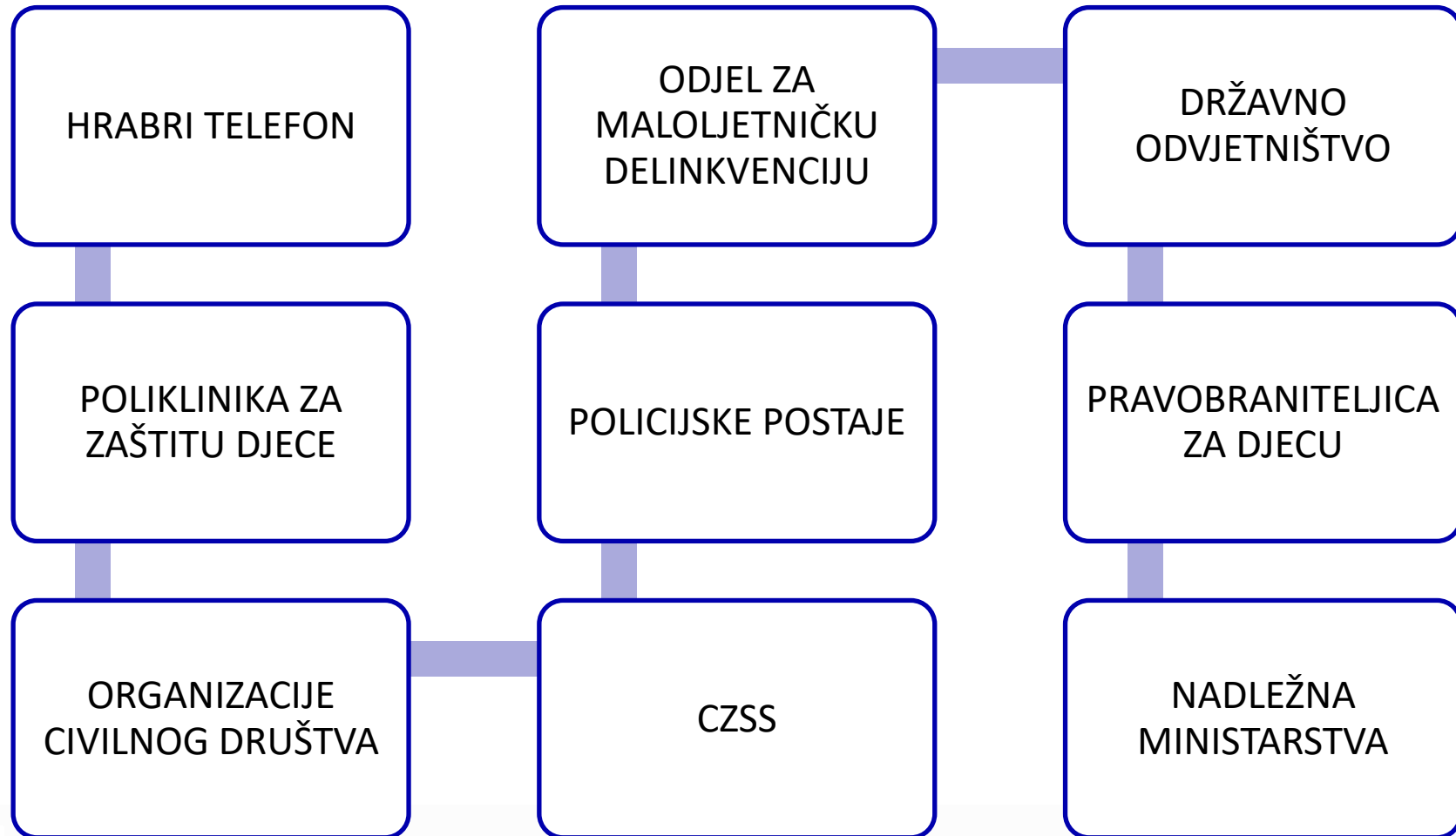
Obiteljski zakon

Kazneni zakon

Što nakon prijave?

Uloga institucija

SPOLNI RAZVOJ - razdoblja

Dojenačka dob (do 2. godine) – spontano istraživanje

Rano djetinjstvo (od 2. do 5. godine) – početak interesa, igra, radoznalost

Srednje djetinjstvo (5. do 8. godina) – pitanja, stid, rječnik

Kasno djetinjstvo (8. do 13. godina) – početak promjena, igre u privatnosti

Adolescencija (13. do 16. godina) – intimnost, spolne preokupacije

Masturbacija

je normalan i prirodan dio spolnog razvoja djeteta.

Nije štetna niti je pokazatelj abnormalnosti, kako to često odrasli smatraju.

Masturbacija nije pokazatelj da će dijete postati promiskuitetno ili spolno devijantno.

Što činiti kad se dijete dodiruje na javnim mjestima ili pred drugim ljudima?

- pokušati djetetu odvratiti pozornost poticanjem na neku drugu aktivnost
- postaviti granice: objasniti mu kako je dodirivanje genitalija privatna aktivnost i kako to može činiti dok je samo u spavaćoj sobi ili kupaonici
- obzirom da djeca katkad masturbiraju zbog nelagode u nepoznatim situacijama, dobro je predvidjeti situacije u kojima bi mu moglo biti nelagodno te mu dopustiti neka u šetnju ili posjet nosi neki poznati objekt (lutku, dekiću...)

Kada se zbog masturbacije treba zabrinuti?

- ako postane kompulzivna te interferira sa svim ostalim aktivnostima
- ako dijete pokušava dodirivati drugo dijete po genitalijama
- ako se dijete samozadovoljava na način koji je bolan i kojim si može prouzročiti ozljede
- ako aktivnost naglo postane mnogo učestalija
- ako dijete starije od pet godina, usprkos uputama, nastavlja masturbirati pred drugim ljudima
- ako osjećate da je dijete nesretno (djeca katkad učestalo masturbiraju kada su nesretna ili pod stresom)

Što treba izbjegavati kako bi spolni razvoj djeteta bio zdrav?

- ne dopustiti djetetu da promatra seksualne aktivnosti odraslih
- ne izlagati dijete pornografskom materijalu
- ne dodirivati dijete na neprimjeren način
- ne davati seksualne komentare djetetu

Razlika između spolne igre i problematičnog spolnog ponašanja

Spolna igra

- spontana je i istraživačkog karaktera
- pojavljuje se povremeno
- nije povezana s visokom razinom straha, ljutnje ili tjeskobe
- manje je učestala ako odrasli postavljaju jasne granice
- u njoj sporazumno sudjeluju djeca slične dobi

Problematično spolno ponašanje

- učestalo kompulzivno ponašanje
- događa se u društvu djece koja se ne poznaju dovoljno
- interferira s uobičajenim dječjim aktivnostima
- agresivno je i temelji se na nagovaranju, prisili i moći
- usmjereno je prema mlađoj i slabijoj djeci
- ne prekida se iako je dijete upozoreno da prestane
- uzrokuje ozljede djeteta ili drugih
- obuhvaća postupke primjerenije odrasloj dobi

Problematično spolno ponašanje kod djece

- ponašanja koja iniciraju djeca, a koja uključuju kontakt s intimnim dijelovima tijela (npr. genitalije, anus, stražnjicu ili grudi) na način koji je razvojno neprimjeren i potencijalno uznemirujući i njima i drugima
- u dobi do 12 godina (najčešće između 6 i 12)
- iako se koristi termin “spolno”, namjere i motivacija za ta ponašanja mogu biti nepovezani sa seksualnim zadovoljenjem

Mogu li djeca s problematičnim spolnim ponašanjem biti s drugom djecom?

- Većina djece može sigurno boraviti u kolektivu s drugom djecom uz prikladan tretman i brižljiv nadzor
- Ukoliko je seksualizirano ponašanje jako agresivno ili ometajuće unatoč tretmanu i bliskom nadzoru, treba procijeniti okolnosti i prije boravka s drugom djecom usmjeriti ih na tretman
- Ako se problemi seksualiziranog ponašanja s drugom djecom pojave kod kuće, treba razmotriti sve reakcije/moguće opcije

Literatura

- Ajduković, M., Rimac, I., Rajter, M. i Sušac, N. (2012). Epidemiološko istraživanje prevalencije i incidencije nasilja nad djecom u obitelji u Hrvatskoj. *Ljetopis socijalnog rada*, 19(13), 367-412.
- Bilić, V., Buljan Flander, G. i Hrpka H. (2012). *Nasilje nad djecom i među djecom*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Brajša-Žganec, A., Brkljačić, T., Franc, R., Merkaš, M., Radačić, I., Sučić, I. i Šikić-Mićanović, L. (2015). *Analiza stanja prava djece u Hrvatskoj 2014*. Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku. http://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Sitan-Prava-djece-10_14-FIN-1.pdf
- Buljan Flander, G. (2007). Izloženost djece nasilju: Jesmo li nešto naučili? U: V. Kolesarić (ur.) *Psihologija i nasilje u suvremenom društvu Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa Psihologija nasilja i zlostavljanja*, Osijek, 45-52.

Literatura

- Buljan Flander, G. i Karlović, A. (2010). 25 pitanja (i odgovora) za stručnjake o postupcima pri otkrivanju zlostavljanja djece. Zagreb: Grad Zagreb i Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba.
- Buljan Flander, G. i Kocijan Hercigonja, D. (2003). Zlostavljanje i zanemarivanje djece. Zagreb: Marko M.
- Čorić, V., Bačan, M. i Roje, M. (2016). *Zanemarivanje djece*. Zagreb: Grad Zagreb i Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba.
- Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W. i Silver, H. K. (1962). The Battered-Child Syndrome. *JAMA*, 251(24), 3288-3294.
- WHO (2013). European report on preventing child maltreatment.
http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0019/217018/European-Report-on-Preventing-Child-Maltreatment.pdf